

Deloitte/SEB CFO Survey

Fortsatt optimism – men uppgången planar ut

Resultat hösten 2018

Innehåll

3	Sammanfattning
4	Executive summary
6	Makrouppdatering
8	Affärsmöjligheter och finansiella utsikter
10	Prioriteringar och utmaningar
12	Finansiering och risk
16	Strategiska möjligheter
19	Hot topics
22	Kontakt

Om undersökningen

The Deloitte/SEB CFO Survey genomfördes under september 2018 och bygger på ett antal frågor som presenterats för och besvarats av utvalda deltagare via ett webbaserat formulär. De CFO:er (Chief Financial Officer), i texten även benämnda *finanschefer*, som deltagit i undersökningen representerar ett urval av Sveriges 500 största företag från olika branscher. Den breda basen av svar från ledare inom olika branscher och företag gör att vi anser de trender och slutsatser som framkommer i undersökningen vara representativa för svenska finanschefer generellt. I vår sammanställda rapport jämför vi data med övriga nordiska och europeiska länder. Denna data är insamlad från Deloitte's europeiska CFO Survey, som bygger på svar från 1300 finanschefer i 20 europeiska länder. Alla kontaktades mellan augusti och september 2018. Besök www.deloitteresearchemea.com för att ta del av den europeiska rapporten och data.

Om dataunderlaget

I undersökningen, refererar vi ibland till "netto-balansindex" (förkortat NB). Detta beräknas genom att subtrahera den procent svarande som lämnat ett negativt svar från den procent svarande som lämnat ett positivt svar. De som varken är positiva eller negativa bedöms som neutrala. På grund av avrundning kan inte alla procenttal i graferna summeras till 100. I undersökningen har deltagarna fått definiera den bransch de verkar inom, i rapporten aggregerat enligt följande alternativ: 1. Finansiella tjänster, 2. Konsumentprodukter och transport (inklusive B2B), 3. Bioteknik och sjukvård, 4. Teknik, media och telekom, 5. Energi, el och gruvor, 6. Verkstad, 7. Bygg, 8. Tjänster till företag, 9. Offentlig sektor, 10. Annat. Övan nämnda branscher är de som används i analysen.

Webbplats

Besök cfosurvey.se för mer information.

Vårt tack

Ett stort tack till alla deltagande finanschefer som investerat tid och delat med sig av värdefulla insikter och därmed bidragit till denna viktiga rapport.

Sammanfattning

Vi är glada att kunna presentera resultaten från Deloitte/SEB CFO Survey hösten 2018 och hoppas att du finner analysen intressant och värdefull.

Svenska finanschefer ser fortfarande mycket ljus på företagets affärsmöjligheter för de kommande sex månaderna. Nettobalansen har ökat i fem raka undersökningar vilket till och med är mer än under återhämtningen efter finanskrisen 2008. Dock fortsätter öknings-takten att minska vilket tillsammans med längden på uppgången visar på en ökad risk för att konjunkturtoppen är nära. På europeisk nivå ser vi i flertalet länder en viss nedgång i sentimentet.

Svenska finanschefer sticker ut internationellt med en betydligt mer gynnsam syn på extern osäkerhet. Redan i våras visade sig en övervägande andel svenska finanschefer anse att den externa osäkerheten var på normal eller lägre än normal nivå medan genomsnittet i EU klart vägde över för en högre än normal osäkerhet. Det gapet utvidgades i höstens undersökning.

Precis som i vårens undersökning, och generellt bland de europeiska länderna, är organisk tillväxt högst på företagens agenda. De svenska finanscheferna tror fortfarande på ökade utgifter för investeringar och en ökad arbetskraftsstyrka, det senare ligger också alltså i topp bland de europeiska länderna. Investeringsfokuset hos företagen syns också vad gäller användning av överlikviditet även om detta minskade något för andra undersökningen i rad. Oron för brist på kvalificerad personal ökar något och är för andra undersökningen i rad den största risken enligt finanscheferna vilket också gäller generellt i Europa. Även om oron för avtagande tillväxt minskar är detta alltså den näst största risken för företagen de närmaste tolv månaderna.

Svenska finanschefer tror på en fortsatt stark utveckling av företagstransaktioner. Om investeringar planeras föredras de ske i Sverige, medan vissa branscher föredrar att istället lägga på skuldsättningen.

Undersökningens *hot topics* handlar den här gången om handelskrig och kompetensbrist.

En liten majoritet av svenska finanschefer förväntar sig att handelskriget kommer eskalera de kommande 12 månaderna, medan nästan inga ser en avmattning framför sig. De främsta befäradade konsekvenserna är ökade kostnader och att företagen får svårare att fatta investeringsbeslut. Angående kompetensbrist så ser finanschefer i EU generellt en svårighet att rekrytera rätt medarbetare. Sverige är här inget undantag och övervägande delen av våra finanschefer uppger att de i någon utsträckning har problem med att hitta specifika kompetenser till sitt företag. Framför allt är det personer med specifik teknisk kompetens eller rätt arbetslivserfarenhet som är svårt att hitta. Sverige visar sig, något förvånande, vara bland de EU-länder med lägst intresse för automatisering som ett sätt att lösa kompetensbristen.

Sammanfattningsvis är svenska finanschefer fortsatt tydligt positiva kring utvecklingen för deras verksamheter och tillväxt. Investeringar står fortsatt högt på agendan. Samtidigt är känslan för att vi närmar oss toppen än mer påtaglig och något som möjligt kommer ge genomslag på förväntningar och strategiska prioriteringar i nästa undersökning.

Vi värdesätter din feedback kring resultaten och hur vi kan utveckla Deloitte/SEB CFO Survey för att du även fortsättningsvis ska få värde av den i ditt arbete.

Henrik Nilsson

Partner

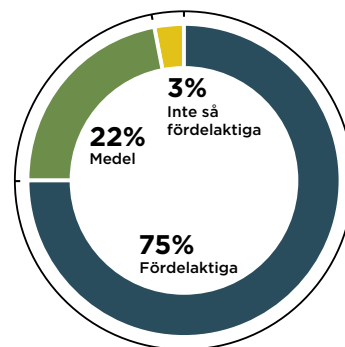
Audit & Assurance, Deloitte
henilsson@deloitte.se

Karl Steiner

Senior Strategist

Research & Strategy, SEB
karl.steiner@seb.se

Affärsmöjligheter

Främsta prioritet

Organisk tillväxt

Största risk

Brist på kvalificerad personal

Strategiska möjligheter

Nettoökning av antalet anställda (topp 4 i Europa)

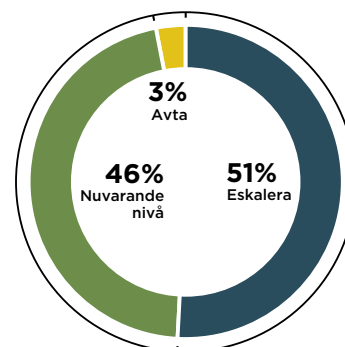

Nettoökning av kapitalutgifter

Handelskrig

Handelskriget eskaleras och försvårar

Effekter

Högre kostnader

Försvårade investeringsbeslut

Executive summary

We are pleased to present the results of the Fall 2018 Deloitte/SEB CFO Survey, and we hope that you will find our accompanying analysis stimulating and valuable.

Swedish chief financial officers are still very optimistic about their respective companies' business opportunities for the next six months. The net balance of overall business conditions sentiment has risen in five consecutive CFO surveys, which is even more than during the recovery after the 2008 financial crisis. However, the upward trend is continuing to decelerate. Along with the length of the rise, this shows an increased risk that the peak of the economic cycle is near. At the European level, we are seeing a certain downturn in business conditions sentiment in many countries.

Swedish CFOs stand out internationally with their substantially more favorable view of external uncertainty. As early as last spring, a majority of them viewed external uncertainty as normal or below normal. Meanwhile the average for European Union CFOs leaned clearly toward higher uncertainty than normal. That gap expanded in the fall survey.

As in the Spring survey, and also generally in the European countries, organic growth remains the top priority on the companies' agenda. The Swedish CFOs continue to expect both increased investments and an increased workforce, the latter to a degree that put them at the top of the European countries. The focus on investments can also be noted in their usage of excess cash, although this is slightly decreasing for the second survey in a row. The concern about lack of skilled professionals is increasing slightly and for the second survey in a row, viewed as the greatest risk, also by CFOs in Europe. While the worry about weakening growth is decreasing, it remains the second greatest risk facing companies in the coming 12 months.

Swedish CFOs believe in a continued strong trend in corporate transactions. If investments are being planned, they prefer investments that occur in Sweden, while some sectors instead prefer to pay down debt.

Looking at the Fall Survey's two hot topics –

the trade war and talent shortages – a small majority of Swedish CFOs expect the trade war to escalate over the next 12 months, while almost none expect it to fade. The main consequences they fear are higher costs and greater difficulties for companies in making investment decisions. As for talent shortages, CFOs in the EU generally foresee difficulties in recruiting the right employees; Sweden is no exception here, and a majority of the Swedish CEOs that we surveyed stated that to some extent they are having problems finding people with specific skills for their companies. In particular, people with specific technical skills or the proper working experience are hard to find. Sweden appears to be among the EU countries that are least interested in automation as a means of solving skills shortages.

To conclude, Swedish CFOs are still clearly positive concerning the development of their businesses and growth. And investments are still high on the agenda. At the same time, there is a strong sense that the peak is closing in, which might have an effect on expectations and strategic priorities in the next survey.

We value your feedback about the results and your suggestions on how we can improve the Deloitte/SEB CFO Survey to ensure that it remains a valuable resource for your work.

Henrik Nilsson

Partner

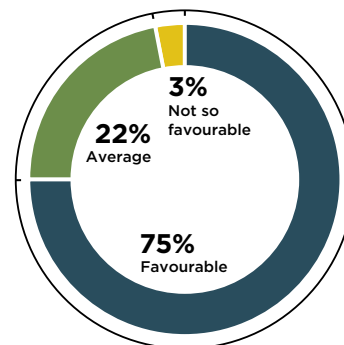
Audit & Assurance, Deloitte
henilsson@deloitte.se

Karl Steiner

Senior Strategist

Research & Strategy, SEB
karl.steiner@seb.se

Business conditions

Highest priority

Organic growth

Greatest risk

Shortage of skilled professionals

Strategic opportunities

Net increase number of employees (top 4 in Europe)

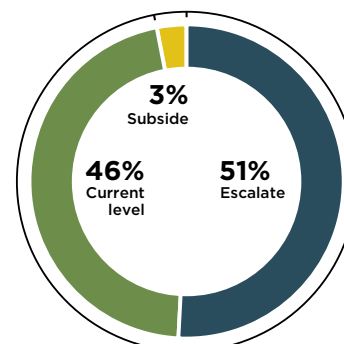

Net increase capital expence

Trade war

Trade war to escalate and aggravate

Effect

Higher cost

More difficult to make investment decisions

What are the overall views of Sweden's versus Europe's leading CFOs?

Sweden

The net balance of CFOs feeling more confident about the financial prospects of their companies dropped by 8 percentage points since the last survey but with a net view of +14% they remain optimistic.

Same main priority: Growth

Same major risks: Shortage of skilled professionals followed by Economic outlook / Growth.

86% of Swedish CFOs view external uncertainty to be at a normal or low level – lowest share of CFOs in all countries rating uncertainty as high (14%).

A net balance of 33% of CFOs in Sweden plan to increase their capital expenditure (-12 pp).

A net balance of 39% of Swedish CFOs plan to increase the number of employees in their organization (-7 pp) – top 4 in Europe.

56% of CFOs report their company has difficulties finding people with the appropriate technical knowledge.

2% of CFOs report their company uses increased automation to a large extent to address shortages of skilled labour.

Europe

The net balance of CFOs feeling more confident about the financial prospects of their companies dropped by 28 percentage points since the last survey and with a net view of +1% they have gone from an optimistic to a neutral view.

Only 38% of the European CFOs view external uncertainty at a normal or low level. A majority (62%) rates uncertainty as high.

A net balance of 17% of CFOs across Europe plan to increase their capital expenditure (-15 pp).

A net balance of 13% of CFOs plan to increase the number of employees in their organization (-12 pp).

43% of CFOs report their company has difficulties finding people with the appropriate technical knowledge.

43% of CFOs report their company uses increased automation to a large extent to address shortages of skilled labour.

Fortsatt global högkonjunktur men utbudsrestriktioner ger nedåtrisker

Riksbankshöjningar inleds trots svalare konjunktur

- **Ökade nedåtrisker i mogen global högkonjunktur**
- **Hanterbara utmaningar från EM, handelskrig och turbulenta börser**
- **Sverige: Långsamma räntehöjningar inleds trots svalare konjunktur**

Globalt

Ökade nedåtrisker i mogen högkonjunktur

Den globala tillväxtbilden har blivit mer splittrad den senaste tiden med fortsatta styrkebesked för USA:s ekonomi, men svaghetstecken i EM-länder och Västeuropa. **Den europeiska CFO-undersökningen, där Deloitte sammanställer resultatet för likartade undersökningar i 20 länder, fångar svaghetstecknen tydligt då den visar på lägre optimism samt större osäkerhet.**

SEB prognosticerar dock att den globala högkonjunkturen fortsätter med en tillväxt över trend 2019 och 2020 men i en något långsammare fart än tidigare väntat. **Den europeiska undersökningen ger även stöd för dessa prognoser då den, även om utsikterna framåt bedöms som sämre, fortfarande visar på en förbättrad situation i framtiden.**

Arbetslösheten i OECD-området som helhet, som redan nu är den lägsta på nära fyra decennier, beräknas sjunka ytterligare något när högkonjunkturen fortsätter. Resursbegränsningar hamnar alltmer i fokus och flera länder börjar nu närma sig en punkt då rekryteringssvårigheter på allvar börjar bromsa den ekonomiska expansionen. **Undersökningarna visar också att kompetensbrist i Sverige och de flesta andra länder i Europa redan bedöms som den största risken för företag.**

Tecken på att lönerna växlar upp visar att det är förhastat att dödförklara det så kallade Phillips-sambandet mellan arbetslöshet och inflation. Men löneökningstakten är alltså måttlig. Utsikterna för inflationen är mer osäkra nu. Kärninflationen är kvar kring 1,5 procent i de flesta länder vilket talar för att KPI-inflationen sjunker när effekter av högre energipriser mattas. Men stigande kostnadstryck från låg produktivitet, möjlighet till prisövervärtrig på konsumenter i het konjunktur och minskad globalisering talar mot att inflationen faller tillbaka. Vårt huvudscenario är att inflationen inte stiger på ett sätt som tvingar centralbankerna att öka takten i åtstramningen.

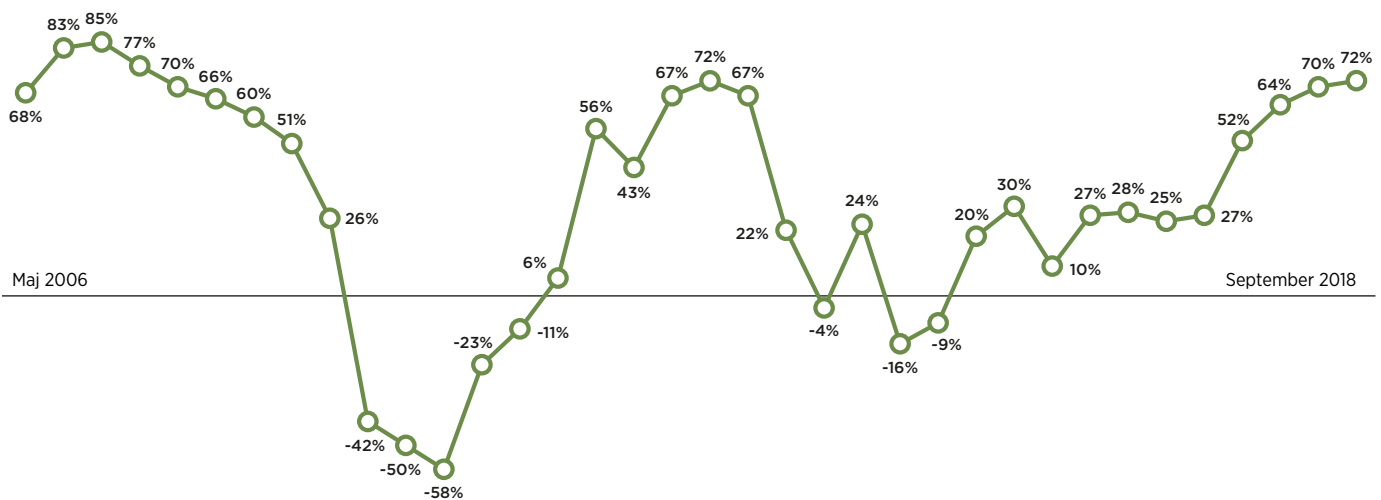
SEB behåller prognosen om ytterligare fyra höjningar av styrräntan i USA till 3,25 procent i slutet av 2020. I Västeuropa håller centralbankerna fast vid planerna på mycket gradvis

normalisering av penningpolitiken. ECB:s ränta når 0,75 procent i slutet av 2020 och differensen mellan USA och Tyskland för långa räntor bedöms ligga kvar på en historiskt hög nivå. Åtminstone på medellång sikt ser europeisk räntecykel, på japanskt vis, ut att ha kopplat loss från den amerikanska. Utrymmet att möta nästa lågkonjunktur med lägre räntor är därmed litet i Västeuropa. Förhållandena i finanspolitiken är dock de omvända; budgeten i eurozonen som helhet ligger generellt nära balans medan Trumps skattesänkningar ökar på de offentliga underskotten i USA trots pågående högkonjunktur.

Hanterbara utmaningar från EM, handelskrig och börser

Vid sidan om resursrestriktioner utmanas den globala högkonjunkturen av nedåtrisker från Brexitprocess, Italiens budgetpolitik, eskalerande handelskrig, oro för kinesisk hårdlandning och kriser i enskilda EM-länder (Emerging Markets). Oro för vikande vinster och stigande USA-räntor i en mogen konjunktur är en källa till turbulenta börser. Men analysen av dessa risker landar dock i huvudsakligen lugnande slutsatser. Sannolikheten är relativt låg för att EM-länderna ska skapa en global ekonomisk kris i närtid. Handelskriget är fortfarande tillväxtmässigt hanterbart och kantas även av vissa framgångar. Börsen får stöd av god underliggande tillväxt och rimliga värderingar. Sent i cykeln ökar dock risken för negativa spiraler mellan ekonomi och finansmarknad, samtidigt som det är svårt att hitta pålitliga ledande finansiella indikatorer.

Affärsmöjligheterna fortsätter att förbättras men uppgången planar ut

Sverige

Långsamma räntehöjningar inleds i svalare konjunktur

Trots svag krona, rekordlåga räntor och expansiv finanspolitik vill svensk ekonomi inte riktigt ta fart. Fallande bostadsbyggande bromsar. Försiktiga hushåll, som oroar sig för risker på bostadsmarknaden och framtida brister i välfärdssystemet, dämpar också kraften i expansionen. Att exportindustrin inte har kapacitet nog att utnyttja det fördelaktiga konkurrensläget kan vara ännu en förklaring. Men speciella mätmetoder för produktivitet i offentlig sektor kan också göra att tillväxten underskattas. BNP-utsikterna har ställts ned, framförallt för 2018 efter en nedrevidering av utfallet för andra kvartalet i SCB:s Nationalräkenskaper. Ekonomin väntas nu växa med drygt 2 procent per år under hela perioden 2018-2020, vilket är något över trend. **Bilden av något långsammare tillväxt bekräftas i CFO-undersökningen där optimismen visserligen ökar men öknings-takten minskar för tredje undersökningen i rad.** Avmattningen i BNP motsågs dock av den starka arbetsmarknaden, liksom god vinstutveckling i företagen. **Vilket också får stöd i undersökningen som visar på bibehållet höga planer på att utöka arbetsstyrkan i de svenska företagen samt en betydande optimism kring stigande vinster framöver.**

Svackan i industrin väntas i likhet med övriga Europa vara tillfällig, vilket i kombination med

historiskt högt kapacitetsutnyttjande, ger stöd för snabbare uppgång i investeringarna. Förbättrad tjänstehandel väntas bidra till en snabbare tillväxt i exporten. **Att såväl svenska som europeiska finanschefer i vår undersökning ger uttryck för att deras investeringar kommer att öka det kommande året ger också stöd för bilden av en snabbare uppgång.**

Också för svensk del har frågan om resursrestriktioner och förändrade drivkrafter för inflationen blivit alltmer aktuell. Arbetslösheten har överraskat på uppsidan, men främst drivet av ett ökat utbud av arbetskraft, och prognosen är att arbetslösheten återtar den tidigare nedåttrenden. Trots höga bristtal i till exempel Konjunkturinstitutets barometrar har lönerna förblivit låga. Även om löneökningarna kan växla upp något i linje med omvärlden dröjer en acceleration troligen tills efter nästa avtalsrunda våren 2020. Uppgången i inflationen har istället drivits av tillfälliga drivkrafter, främst energi och på senare tid även svag krona och, i viss mån, stigande matpriser. När dessa effekter avtar väntas KPIF-inflationen under senare delen av 2019 åter falla tillbaka under målet 2 procent, innan högre löner och internationella priser på nytt får den att stiga.

Riksbanken levererar sin aviserade räntehöjning i december; men risk för ytterligare en inflationsbesvikelse i december gör att en senareläggning till februari inte helt kan ute-

slutas. Under 2019 och 2020 höjs reporäntan med två gånger per år till 0,75 procent i slutet av perioden. Obligationsräntespreaden mot Tyskland ökar när Riksbanken går före ECB. Rantepolitiken förblir viktigaste drivkraften för kronan. EUR/SEK väntas nå 10,15 till årsskiftet följt av gradvis förstärkning till 9,70 i slutet av 2020. **Undersökningens hot topic som berör handelskriget visar på att en sådan utveckling mot en starkare krona skulle uppskattas av många företag då den största oron för ett eskalerat handelskrig var negativ påverkan på valutan. Detta är främst drivet av importerande företag.**

Svårigheterna att bilda en ny regering gör att finanspolitiken för främst nästa år kan bli mindre expansiv än tidigare väntat. Situationen utgör dock inget hot mot finansiella marknader, givet bland annat de starka statsfinanserna.

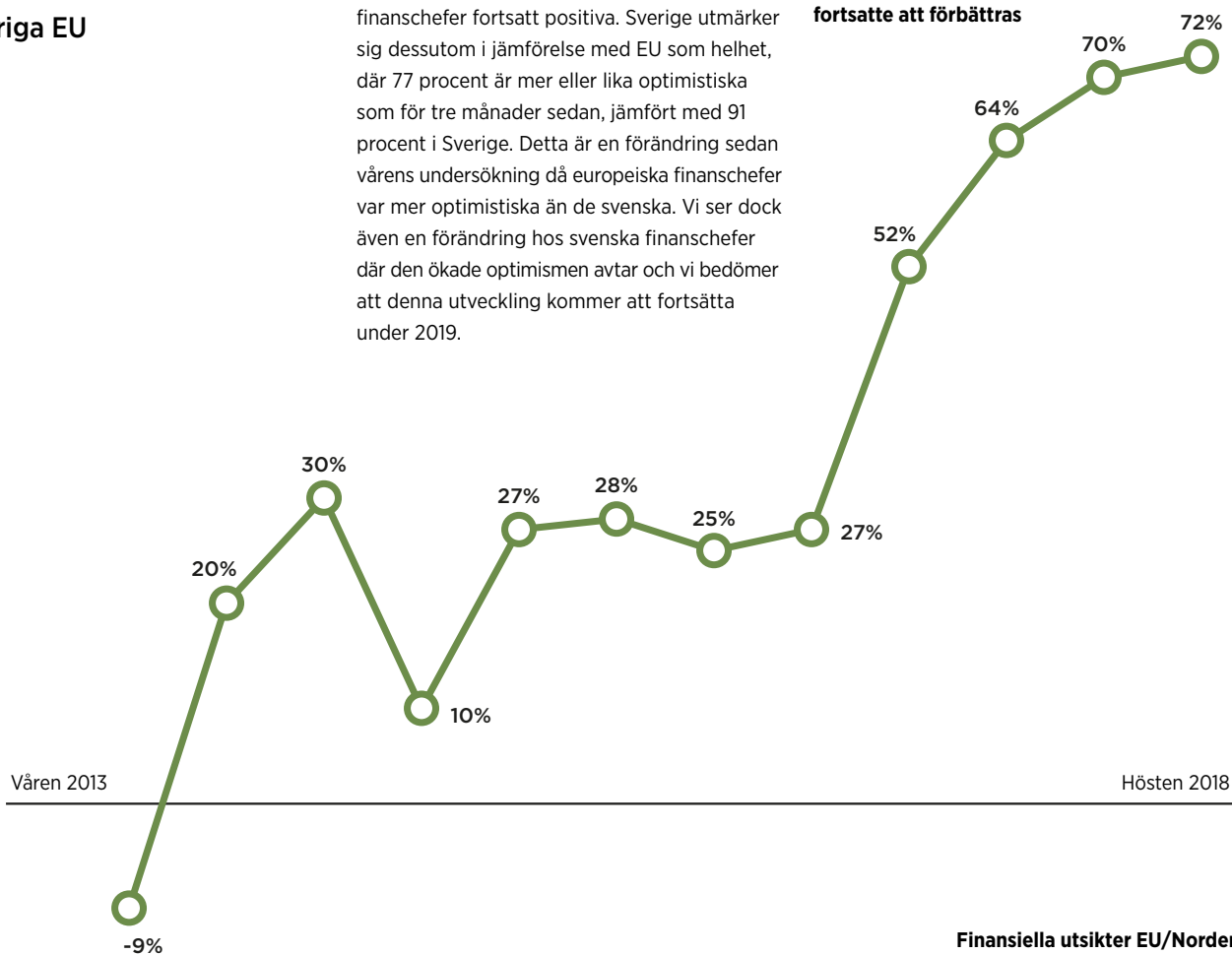
Affärsmöjligheter och finansiella utsikter

- Rekordlång uppgång i optimism men ökningstakten fortsätter att avta
- Något sämre finansiella utsikter men betydligt mindre tapp än för övriga EU

Affärsmöjligheterna för kommande sex månader ses som bättre än i våras. Därmed har nettobalansen ökat i våra fem senaste undersökningar, vilket till och med är mer än under återhämtningen efter finanskrisen. Dock fortsätter ökningstakten att avta vilket tillsammans med längden på uppgången indikerar ökad risk för att vi befinner oss vid en konjunkturtopp.

Avseende finansiella utsikter så är svenska finanschefer fortsatt positiva. Sverige utmärker sig dessutom i jämförelse med EU som helhet, där 77 procent är mer eller lika optimistiska som för tre månader sedan, jämfört med 91 procent i Sverige. Detta är en förändring sedan vårens undersökning då europeiska finanschefer var mer optimistiska än de svenska. Vi ser dock även en förändring hos svenska finanschefer där den ökade optimismen avtar och vi bedömer att denna utveckling kommer att fortsätta under 2019.

Affärsmöjligheter (nettobalans) fortsatte att förbättras

Finansiella utsikter EU/Norden

	Netto-balans	Mer optimistisk	I huvudsak oförändrad	Mindre optimistisk
EU	1%	24%	53%	23%
DK	10%	25%	59%	16%
FI	22%	30%	62%	8%
NO	29%	43%	43%	14%
SE	14%	24%	67%	10%

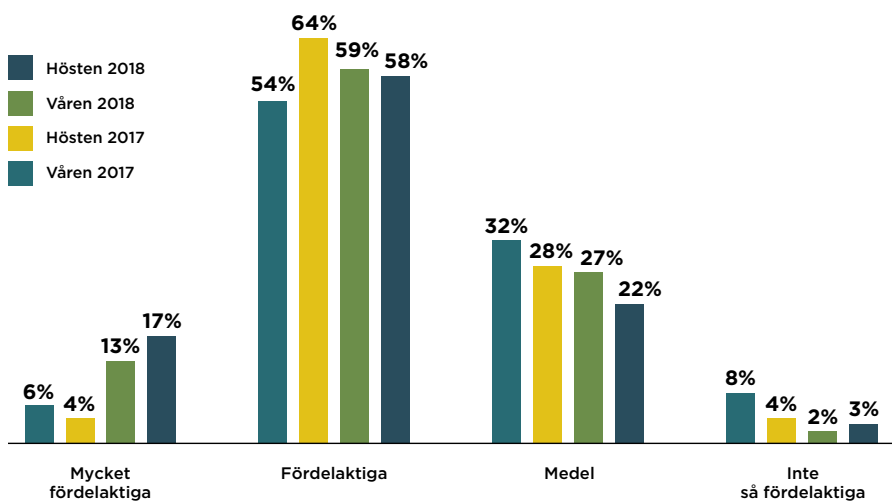
Affärsmöjligheter för kommande sex månader

- Synen på affärsmöjligheter har förbättrats marginellt med en nettobalans av 72 procent jämfört med vårens 70 procent
- Det är fortfarande ingen CFO som ser affärsmöjligheterna som *mycket ofördelaktiga* medan hela 16 procent ser dem som *mycket fördelaktiga*
- Fem undersökningar i rad har visat på ökad optimism men ökningstakten är fortsatt avtagande

Finansiella utsikter jämfört med senaste tre månader

- Svenska finanschefers syn på de finansiella utsikterna har förändrats marginellt sedan vårens undersökning. Dock syns tendenser till minskande optimism då en större andel har en neutral ställning.
- Svenska finanschefer är mer optimistiska jämfört med de europeiska. Samtidigt varierar det kraftigt mellan de nordiska länderna

Affärsmöjligheter de fyra senaste undersökningarna

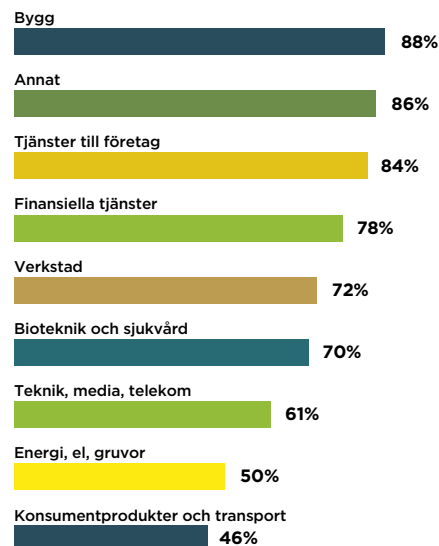

- Något förvånande ligger *byggsektorn* kvar som den mest optimistiska branschen följt av *tjänster till företag* vilket är mer förståeligt givet en god konjunktur och en sektor som inte är utsatt för lika stor internationell konkurrens jämfört med andra branscher
- De branscher som är minst optimistiska inför framtiden är *konsumentprodukter och transport* samt *energi, el och gruvor*

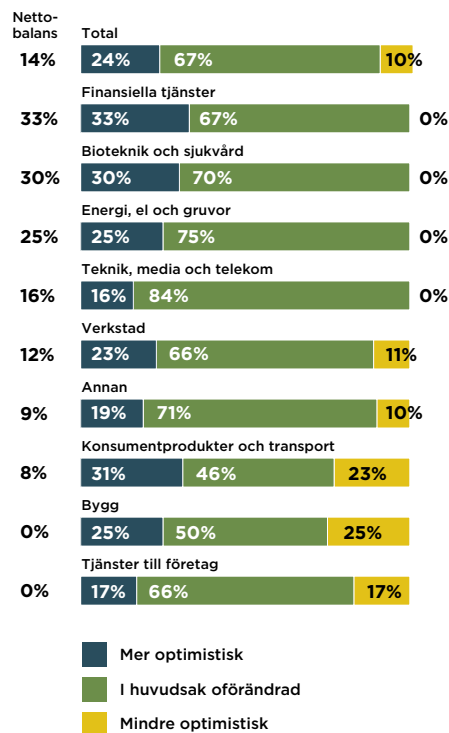
där de svenska finanscheferna placerar sig mellan de mindre positiva i Danmark och de mer positiva i Norge och Finland.

- Branscher med i förhållandevis hög andel mindre optimistiska finanschefer är *bygg*, *konsumentprodukter och transport* samt *finansiella tjänster*

Nettobalans affärsmöjligheter per bransch

Finansiella utsikter per bransch

Prioriteringar och utmaningar

- Den expansiva agendan kvarstår
- Organisk tillväxt är fortsatt företagets topp prioritet
- Finanschefer anser fortfarande att företagets största risk är brist på kvalificerad personal

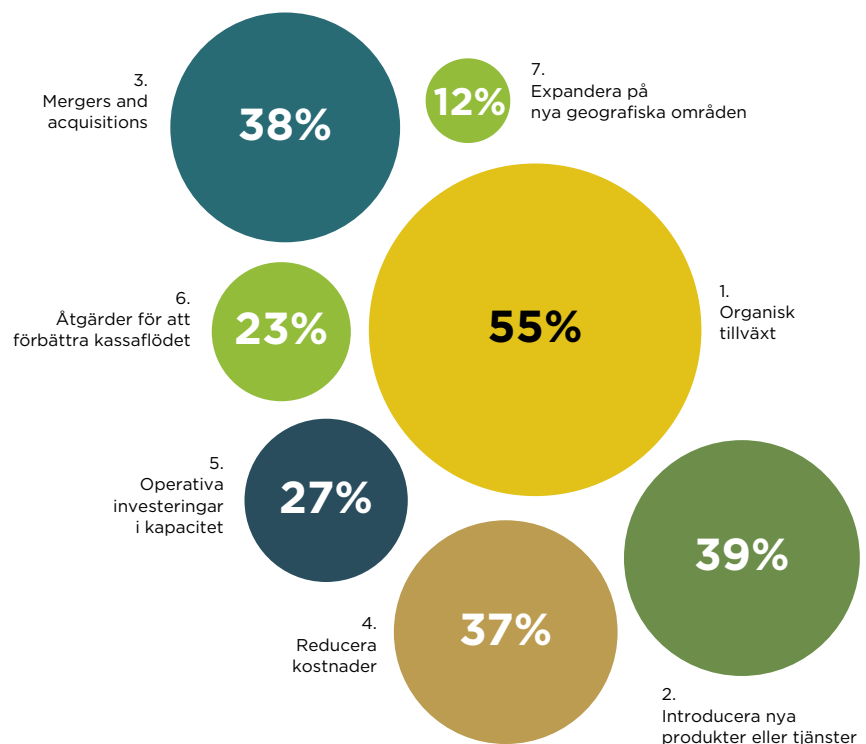
Organisk tillväxt är fortsatt företagets främsta prioriteringsområde, följt av introducera nya produkter och tjänster. Vi ser därmed inga tendenser på att företagen börjar förbereda sig för sämre tider utan de har fortsatt en expansiv agenda.

Brist på kvalificerad personal anses fortfarande vara företagets största risk, vilket gör höstens Hot Topic-frågor kring detta ämne extra intressanta (se sida 20). Andra risker som sticker ut är avmattning av tillväxten (där finanssektorn och byggsektorn är mest oroliga) samt pressade marginaler och priser (där finanschefer inom sektorn för tjänster till företag är mest oroad).

Vilka av följande affärsstrategier kommer sannolikt vara en prioritet för ditt företag under de närmaste 12 månaderna?

- Organisk tillväxt är fortsatt företagets topp prioritet.
- En majoritet av branscherna har antingen organisk tillväxt eller lansering av nya produkter och tjänster som främsta strategiska prioriteringsområde.

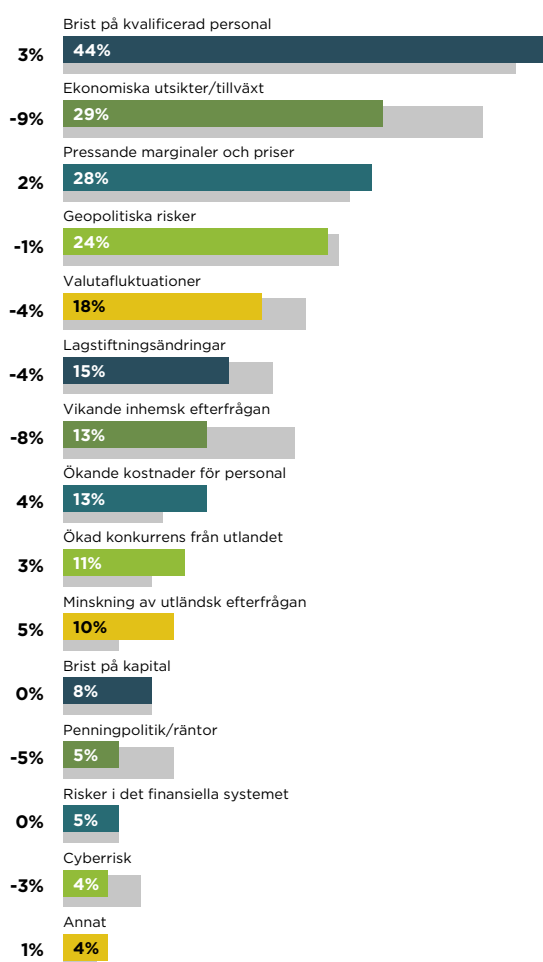
- För branschen energi, el och gruvor är kostnadsbesparingar det främsta prioriteringsområdet.
- M & A är det främst prioriterade området inom byggbranschen.

Vilken av följande faktorer kommer sannolikt att utgöra en betydande risk för ditt företag under de närmaste 12 månaderna?

- Brist på kvalificerad personal fortsätter att ses som den största risken och ökar till och med något jämfört med vårens undersökning (från 41 till 44 procent).
- Tillväxten ses som den näst största risken nu när konjunkturen närmar sig en rekordlång uppgång. Denna oro är dock avtagande (29 procent mot 38 i våras).
- Tätt därpå kommer pressade marginaler och priser. Risken anses något större nu jämfört med i våras (28 procent mot tidigare 26).
- Det skiljer sig rejält mellan branscherna i åsikter om vilka risker som anses mest signifikanta men sex av nio branscher har brist på kvalificerad personal högst på sin agenda.
- Överlag anses riskerna minska jämfört med i våras, dock ses en ökad oro för risker kring minskad utländsk efterfrågan, ökande kostnader för personal, brist på kvalificerad personal, ökad utländsk konkurrens samt pressade marginaler och priser.

Risikfaktorer kommande 12 månader (jämfört med våren 2018)

Bransch

Främsta riskfaktorer

Teknik, media och telekom	Brist på kvalificerad personal
Tjänster till företag	Brist på kvalificerad personal
Bygg	Ekonomiska utsikter/tillväxt
Annan	Geopolitiska risker
Finansiella tjänster	Pressade marginaler och priser och ekonomiska utsikter/tillväxt
Verkstad	Brist på kvalificerad personal
Konsumentprodukter och transport (inkl B2B)	Brist på kvalificerad personal, vikande inhemsk efterfrågan och valutafluktuationer
Bioteknik och sjukvård	Brist på kvalificerad personal
Energi, el och gruvor	Geopolitiska risker, brist på kvalificerad personal och valutafluktuationer

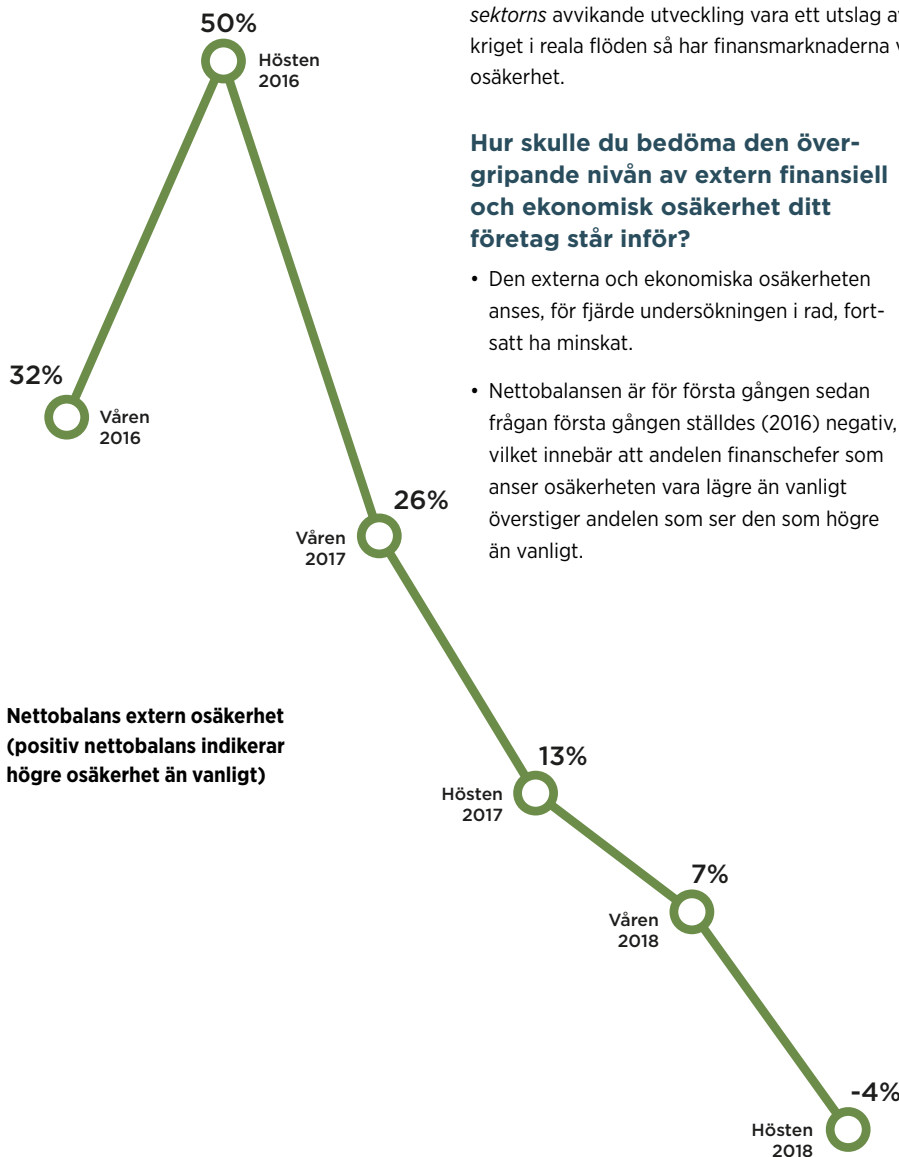
Finansiering och risk

- Svenska finanschefer sticker ut internationellt med en gynnsam syn på extern osäkerhet
- Bättre utlåningsvilja från finansiella institutioner
- Sannolikheten för obestånd hos motparter minskar återigen

Svenska finanschefer sticker ut internationellt med en betydligt mer positiv syn på externa osäkerhetsfaktorer. Redan i våras visade sig en övervägande andel svenska finanschefer anse att den externa osäkerheten var på normal, eller lägre än normal, nivå medan genomsnittet i EU klart vägde över för en högre än normal osäkerhet. Det förhållandet utvidgades i höstens undersökning.

Den breda ökningen beror troligen på olika faktorer för olika branscher:

(1) för *byggsektorn* kan det vara ett utslag av att husmarknaden har stabiliserats sedan i våras, (2) för konsumentprodukter och transport kan avbrottet i kronförsvagningen spela in, och slutligen den största förbättringen (3) för *verkstadsindustrin* kan bero på att befarade tapp i efterfrågan och ökade råvarukostnader i spåret av handelskriget inte har materialiserats. Slutligen kan *finanssektorns* avvikande utveckling vara ett utslag av att även om vi inte sett effekter av handelskriget i reala flöden så har finansmarknaderna varit mer turbulenta vilket medfört ökad finansiell osäkerhet.

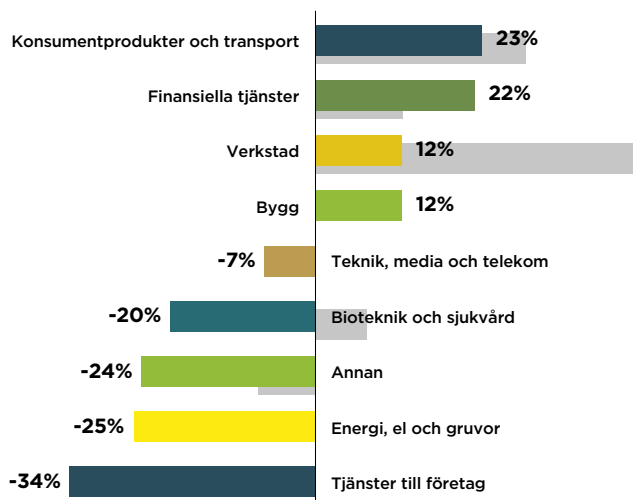

Hur skulle du bedöma den övergripande nivån av extern finansiell och ekonomisk osäkerhet ditt företag står inför?

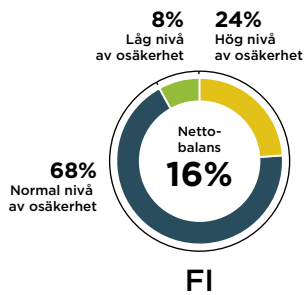
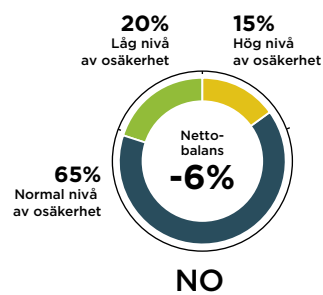
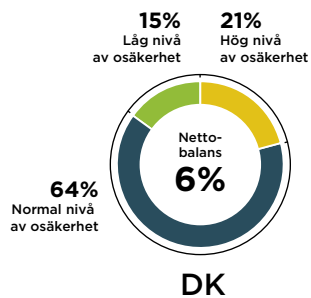
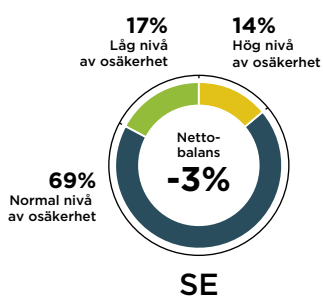
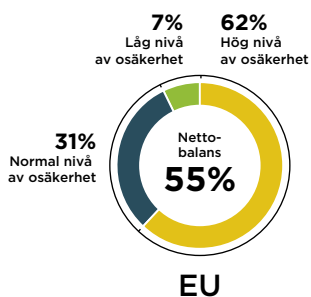
- Den externa och ekonomiska osäkerheten anses, för fjärde undersökningen i rad, fortsatt ha minskat.
- Nettobalansen är för första gången sedan frågan första gången ställdes (2016) negativ, vilket innebär att andelen finanschefer som anser osäkerheten vara lägre än vanligt överstiger andelen som ser den som högre än vanligt.

- En klar majoritet (65 procent) anser dock att osäkerheten nu ligger på en normal nivå.
- Svenska finanschefer avviker tydligt mot övriga EU i sin syn på den externa osäkerheten:
 - 62 procent av finanscheferna i EU anser att osäkerheten är högre än normalt mot endast 14 procent av de svenska.
 - Nettobalansen ökade med 10 procentenheter för EU medan den minskade med 11 procentenheter för Sverige – så inte bara ser man olika på osäkerheten utan skillnaden är dessutom tilltagande.
 - Bland alla länderna i den europeiska undersökningen är det bara Sverige och Norge som har en negativ nettobalans (visar på lägre osäkerhet).
- Lägre extern osäkerhet, enligt alla branscher förutom *finanssektorn*, jämfört med vårens undersökning.
- *Konsumentprodukter och transport, finanssektorn, verkstadsindustrin* och *byggsektorn* ser fortsatt högre osäkerhet än normalt medan sektorn för *tjänster till företag* är mest optimistisk av alla.

Nettobalans extern osäkerhet per bransch

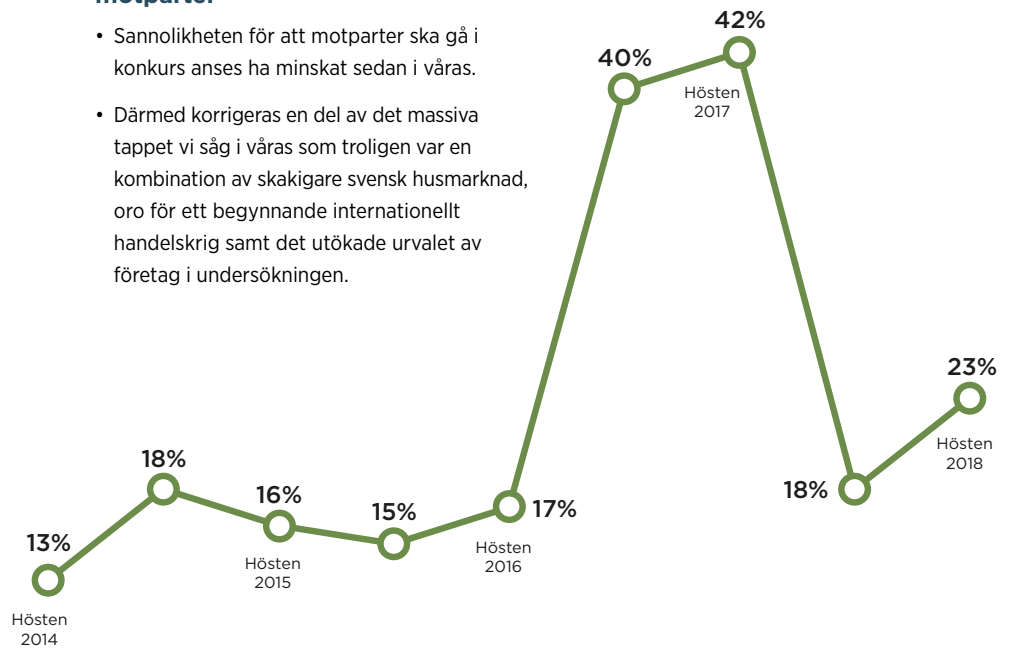

Externa osäkerhetsfaktorer

Sannolikhet för obestånd eller bristande betalningsförmåga hos motparter

- Sannolikheten för att motparter ska gå i konkurs anses ha minskat sedan i våras.
- Därmed korrigeras en del av det massiva tappet vi såg i våras som troligen var en kombination av skakigare svensk husmarknad, oro för ett begynnande internationellt handelskrig samt det utökade urvalet av företag i undersökningen.

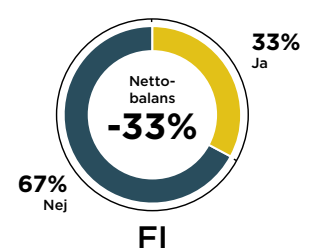
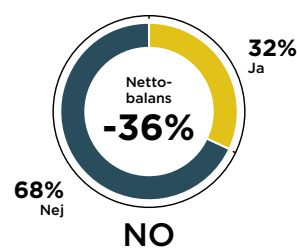
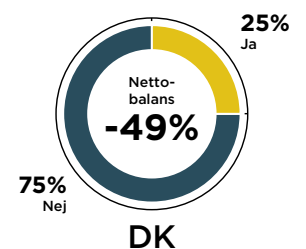
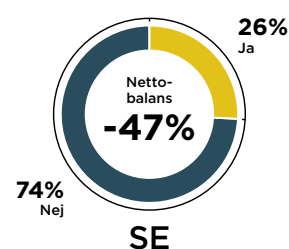
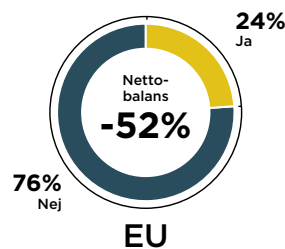

Nettobalans sannolikhet för obestånd eller bristande betalningsförmåga

Är detta en bra tid att öka risken i din balansräkning?

- En klart och nu återigen ökande majoritet (74 procent) av finanscheferna anser inte att det nu är en bra tidpunkt för att ta på sig ökad risk i sin balansräkning.

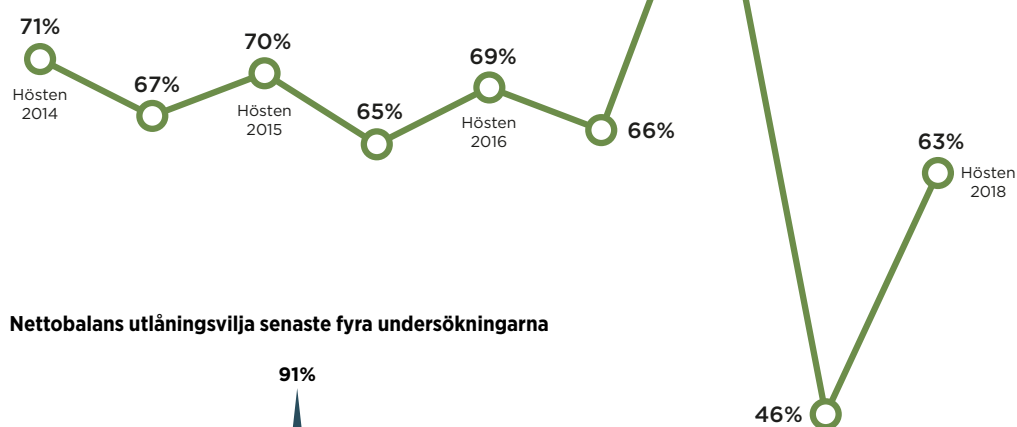
- Fortfarande en något kontrainuitiv inställning givet att finanscheferna ser en lägre extern osäkerhet och fortsatt goda affärsmöjligheter men skulle kunna vara ett resultat av att de har svårt att motivera ett ökat risktagande då det kanske inte skulle ge ökade intäkter i samma utsträckning. Med andra ord - ingen förbättring vad gäller "bang-for-the-buck".

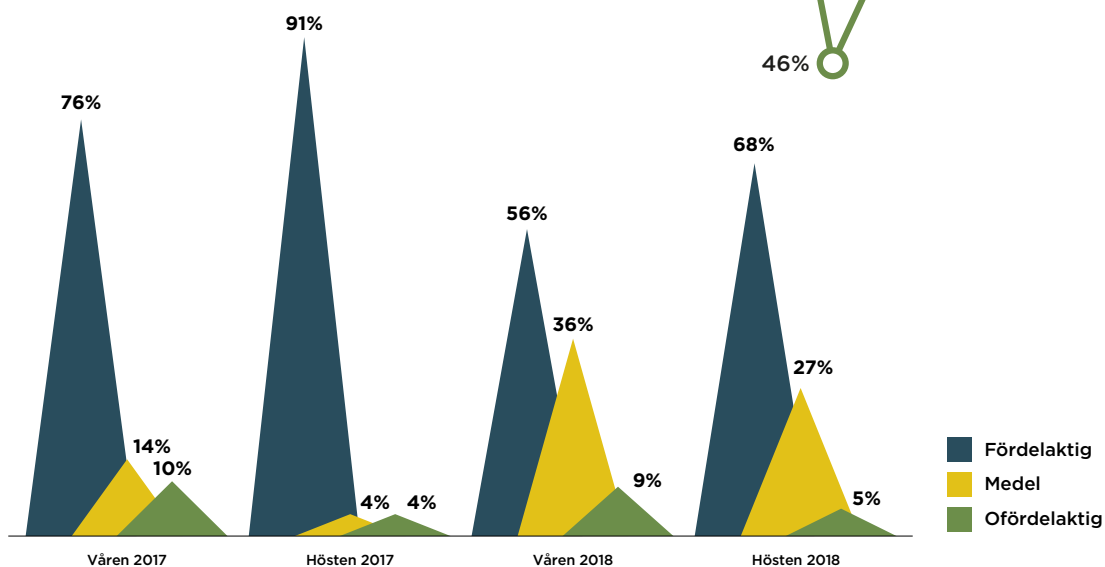
Utlåningsvilja

- En ökande majoritet av finanscheferna upplever att de finansiella institutionernas inställning till att ge företaget lån är fördelaktig.
- Det stora tapp vi såg mellan förra höstens och vårens undersökning förklarades främst av det utökade urvalet av företag i undersökningen men kan även ha påverkats något av oro för den svenska husmarknaden.
- Förbättringen i höstens undersökning kan bero på en stabilare utveckling på husmarknaden men även på att den globala tillväxten visat sig vara motståndskraftig mot handelskriget mellan USA och främst Kina.

Nettobalans utlåningsvilja

Nettobalans utlåningsvilja senaste fyra undersökningarna

Strategiska möjligheter

- Investeringar i Sverige är fortsatt det främsta alternativet vid användning av överlikviditet
- 92 procent bedömer att företagstransaktioner kommer att ligga på högre eller samma nivå
- Fortsatt optimism avseende intäkter, 77 procent bedömer att intäkterna kommer att öka

Det finns som tidigare visat en fortsatt optimism hos svenska finanschefer, vilket även avspeglas i deras förväntningar på exempelvis framtida intäkter, kassaflöde och förvärv. Vi ser ingen förändring i den övergripande trenden utan endast inom specifika branscher. I EU har finanscheferna dock generellt blivit mindre optimistiska sedan vårens undersökning. Exempelvis bedömer endast 60 procent (72) av de tillfrågade i EU att intäkterna kommer att öka det kommande året, medan 17 procent (8) tror att de kommer att minska. Vi bedömer inte att Sverige kommer att kunna avvika från trenden i EU på längre sikt utan att vi kommer att se en minskad optimism även i Sverige framöver.

Användning av överlikviditet

- Investeringar i Sverige är fortsatt det främsta alternativet.
- Investeringar (62 procent) är fortsatt mer populärt än de mer defensiva användningsområdena (amortering och utdelning) men marginalen minskar för andra undersökningen i rad (66 procent våren 2018 och 74 procent hösten 2017)

- Det finns skillnader mellan olika branscher.
- Amortera på skulder är främsta alternativet för finanschefer i branscherna *verkstad* och *energi, el och gruvor*, medan investeringar utomlands är främsta alternativet i branschen *bioteknik och sjukvård*.

Hösten 2018

Våren 2018

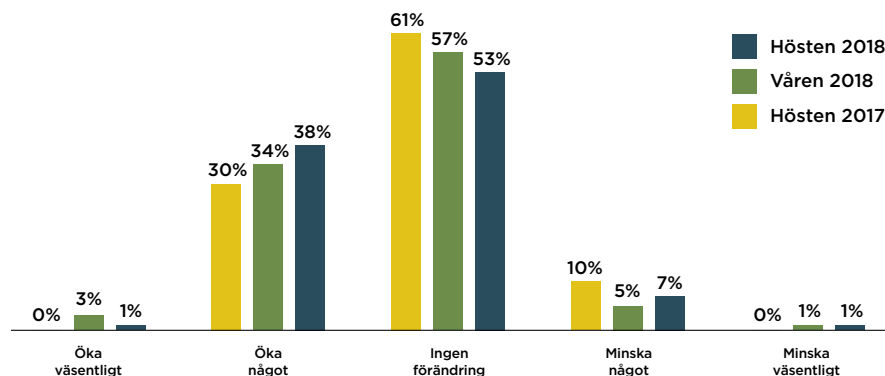

Hösten 2017

Företagsförvärv- och försäljningar

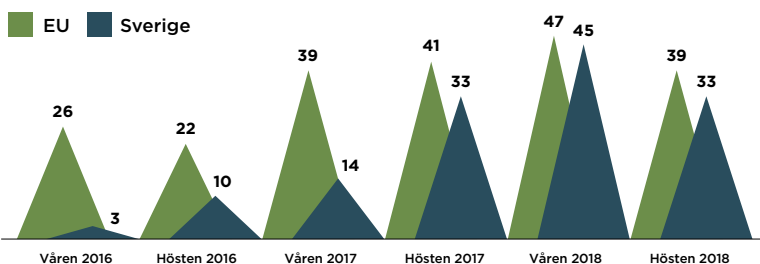
- Företagstransaktioner förväntas fortsatt ligga på höga nivåer det kommande året. Av tillfrågade finanschefer bedömer 92 procent att aktiviteten inom detta område kommer att vara högre eller på samma nivå.

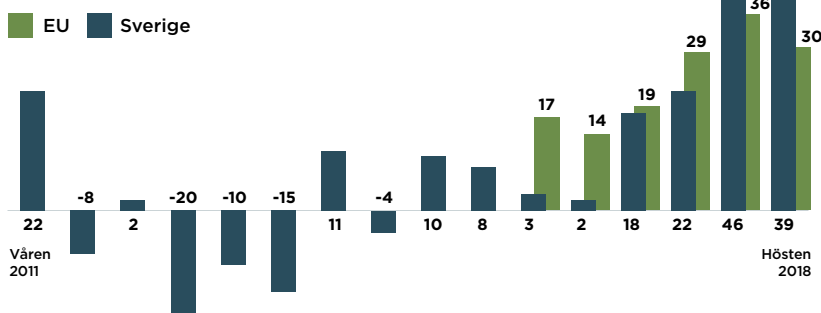
Nyckeltal

- Det råder fortsatt optimism avseende intäkter där 77 procent av tillfrågade finanschefer bedömer att intäkterna kommer att öka och 20 procent att de kommer att vara på samma nivå det kommande året.
- I EU har finanscheferna väsentligt förändrade förväntningar på intäkterna det kommande året, jämfört med vårens undersökning. Exempelvis bedömer endast 60 procent (72) av de tillfrågade i EU att intäkterna kommer att öka det kommande året, medan 17 procent tror (8) att de kommer att minska.
- Inom branscherna *bygg* och *finansiella tjänster* bedömer 100 procent av de tillfrågade att intäkterna kommer att öka det kommande året. Gällande rörelsemarginalen förväntar sig 100 procent av finanscheferna i dessa branscher en ökning eller en rörelsemarginal på samma nivå.
- 83 procent bedömer att kassaflödet kommer att stärkas eller ligga på samma nivå det kommande året.
- Inom branscherna *bygg*, *finansiella tjänster* och *bioteknik och sjukvård* förväntar sig 100 procent av de tillfrågade att investeringarna (kapitalutgifter) kommer att öka eller vara på samma nivå.

Nettobalans kapitalutgifter

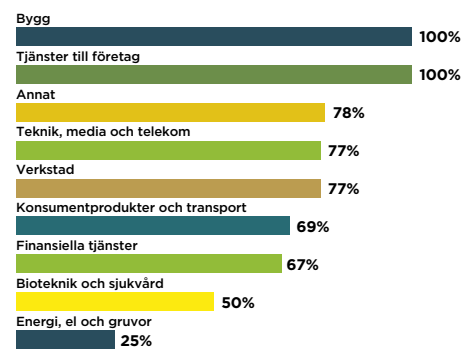
Nettobalans antal anställda

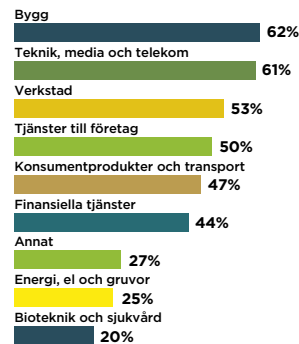
- 89 procent av tillfrågade finanschefer förväntar sig att antalet anställda kommer att öka eller ligga kvar på samma nivå under det kommande året. Detta trots att bristen på kvalificerad arbetskraft är en fortsatt utmaning.
- *Konsumentprodukter* är en sektor i förändring där e-handeln kontinuerligt ökar marknadsandelen och med tillkommande konkurrens från internationella e-handelsaktörer. Vi kan inte se någon signifikant förändring sedan vårens undersökning men bedömer att detta kan ändras framöver i och med att flertalet etablerade bolag i branschen har haft svårigheter med omställningen från butik till e-handel.
- Jämfört med övriga EU visar svenska finanschefer en större investeringsvilja – både i kapitalvaror och arbetskraft:
 - Investeringar visar tredje högsta nettobalansen i EU (sjätte i våras) och bland de tio där nettobalansen ökade (ner i snitt inom EU).
 - Antalet anställdas nettobalans fjärde högst i EU (tredje i våras) efter att nettobalansen backat något i höst.

Nettobalans nyckeltal per bransch

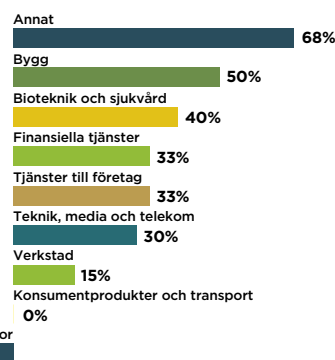
Intäkter

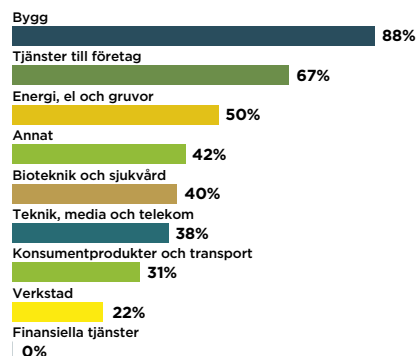
Rörelsemarginal

Kapitalutgifter

Anställda

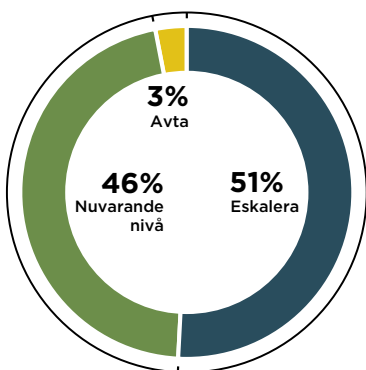
Hot topic

Det internationella handelskriget

En liten majoritet av finanscheferna förväntar sig att handelskriget ska eskalera de kommande 12 månaderna medan väldigt få ser en avmattning framför sig. Efter undersökningens svarsperiod har USA, Mexiko och Kanada enats om ett nytt avtal som ska ersätta NAFTA. Men den största källan till handelskriget, de ökade tullarna mellan USA och Kina, har fortsatt att eskalera. De finansiella marknaderna har i minskad utsträckning reagerat på nya utspel. Det som kan påverka framöver är om handelskriget börjar ge avtryck i ekonomisk data. Dessvärre tyder finanschefernas svar på att så kan ske framöver då framför allt svårare investeringsbeslut tenderar att leda till uppskjutna investeringar. Om det sker på större basis minskar den ekonomiska tillväxten. Även ökade kostnader kan leda till mindre expansiva strategier framledes, vilket på sikt påverkar tillväxten negativt.

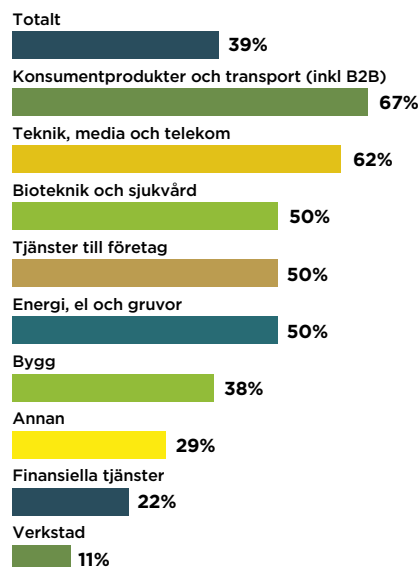
- En liten majoritet (51 procent) av finanscheferna förväntar sig en eskalering av handelskriget medan väldigt få (3 procent) förväntar sig att det avtar.
- Bland de olika branscherna är det finanschefer inom *verkstad* som på nettobasis är mest pessimistiska angående utvecklingen.
- De främsta negativa effekterna av handelskriget anses vara en negativ inverkan på valutan (39 procent) följt av att det blir svårare att fatta investeringsbeslut (30 procent).

Eskalering, nuvarande nivå och avta

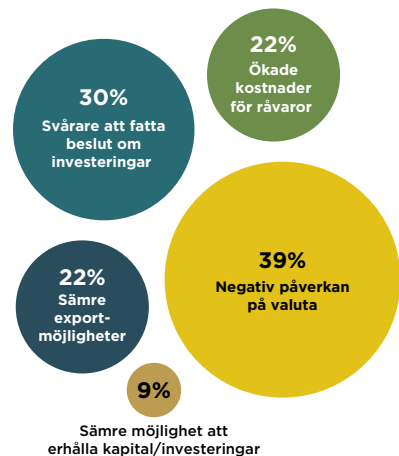
- Bakom det höga talet för negativ inverkan på valutan ligger *finanssektorn* och *konsumentprodukter och transport* där den senare klart lider av att vara nettoimportörer där en svagare krona ger dyrare inköpskostnader och därmed pressade marginaler.
- *Verkstadsindustrin* visar tre områden som påverkar negativt: ökade kostnader för råvaror, minskade exportmöjligheter samt att det försvårar för deras investeringsbeslut.

Negativ påverkan på valutan

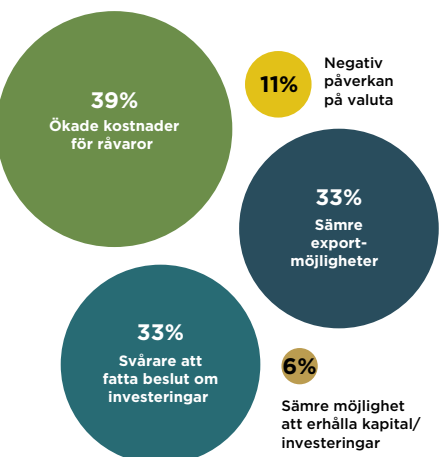

- Handelskriget förväntas eskalera
- Företagens kostnader befaras öka och investeringsbeslut försvåras.
- *Verkstadsindustrin* mest pessimistisk till utvecklingen

Påverkan på affären

Verkstadsindustrin

Hot topic

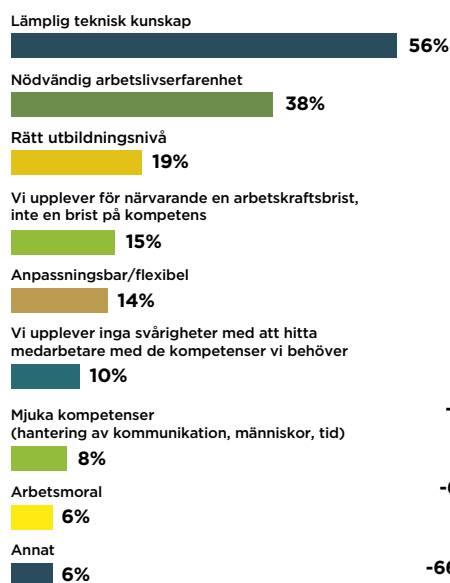
Kompetensförsörjning

- Specifik teknisk kompetens och rätt arbetslivserfarenhet svårast att hitta
- Lågt intresse i Sverige för automatisering
- Få vill flytta ut eller outsourca processer

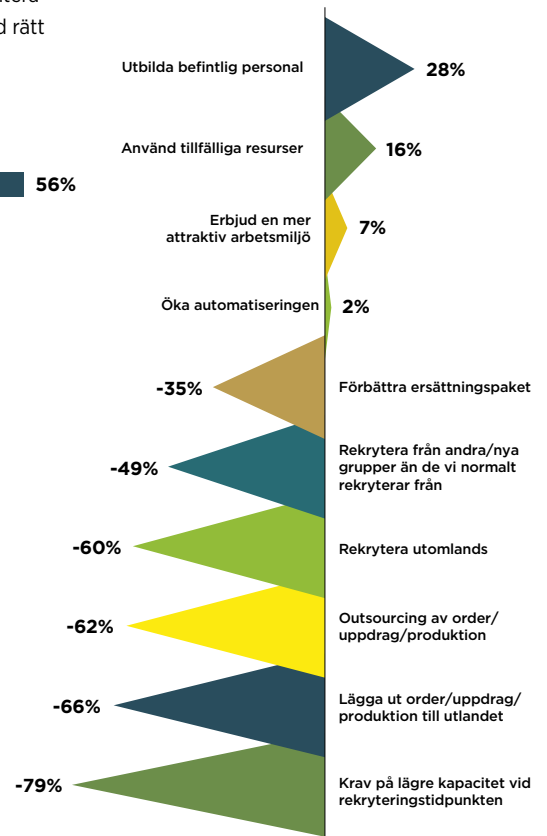
Höstens andra Hot Topic tar upp frågan om kompetensbrist inom företaget. 90 procent av de svarande uppger att de i någon utsträckning har problem att hitta kompetens till sina organisationer. Trots uppenbara problem verkar verktygslådan för att hitta kompetens vara begränsad. Automatisering är visserligen, om än i begränsad omfattning, uppe på en stor del av de svarandes agenda, men det verkar inte vara någon robot-revolution på gång än. Detta står i skarp kontrast till många andra länder i EU. De svenska finanscheferna är dock positiva till att skola om befintlig personal och använda temporära resurser som tänkbara lösningar på kompetensfrågan. Denna inställning är gemensam för samtliga europeiska länder.

- En stor majoritet av de svenska finanscheferna upplever problem med att hitta rätt kompetens. Den bilden är likartad i alla europeiska länder med undantag för Danmark där nästan 40 procent av finanscheferna menar att de inte har några problem med kompetensförsörjningen.
- Specifik teknisk kompetens och rätt arbetslivserfarenhet är det som är svårast att hitta enligt de svenska finanscheferna.
- Svenska finanschefer har inga eller endast små problem att hitta medarbetare som har de rätta "mjuka" egenskaperna (personer som är kommunikativa, bra på att hantera människor och tid) eller personer med rätt etisk kompass.
- Sverige är bland de länder i EU som har lägst intresse för automatisering för att hantera kompetensförsörjning. Endast Italien, Polen och Irland ligger under. I Österrike anger 71 procent att de använder automatisering i hög utsträckning för att lösa kompetensbrist.
- Väldigt få anger flytta ut eller outsourca processer som ett alternativ för att lösa resursbristen. Inte heller att sänka ingångskraven eller rekrytera utomlands verkar vara något alternativ enligt finanscheferna.

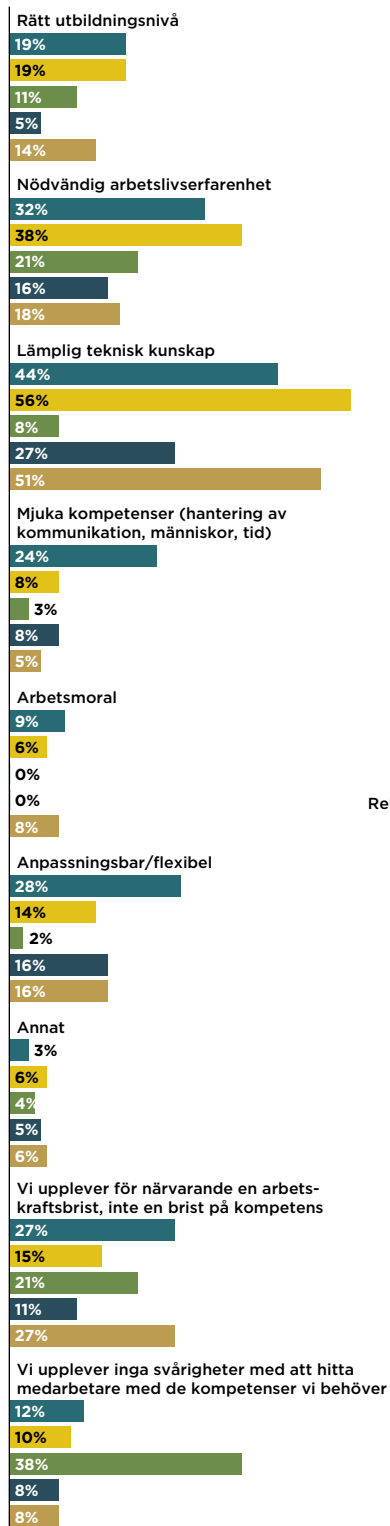
Svåraste kompetenserna att rekrytera

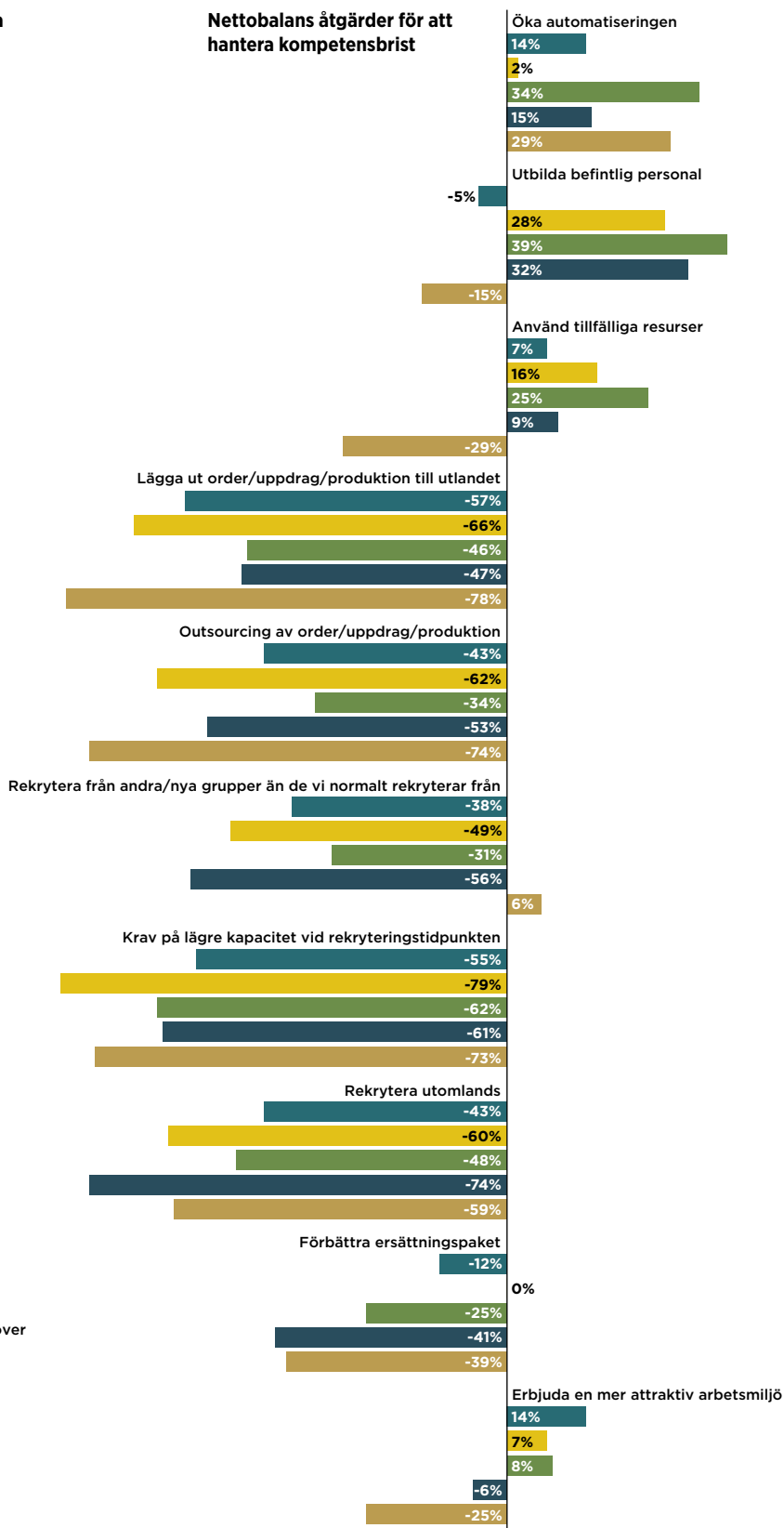
Nettobalans åtgärder för att hantera kompetensbrist

Svåraste kompetenserna att rekrytera

Nettobalans åtgärder för att hantera kompetensbrist

Kontakter

DELOITTE

Henrik Nilsson
Partner
Audit & Assurance, Deloitte
henilsson@deloitte.se
+46 73 397 11 02

SEB

Karl Steiner
Senior Strategist
Macro & FICC Research, SEB
karl.steiner@seb.se
+46 70 332 31 04

Elisabet Kopelman
Economist
Research & Strategy, SEB
elisabet.kopelman@seb.se
+46 8 763 80 46

SEB is a leading Nordic financial services group with a strong belief that entrepreneurial minds and innovative companies are key in creating a better world. SEB takes a long-term perspective and supports its customers in good times and bad. In Sweden and the Baltic countries, SEB offers financial advice and a wide range of financial services. In Denmark, Finland, Norway, Germany and UK the bank's operations have a strong focus on corporate and investment banking based on a full-service offering to corporate and institutional clients. The international nature of SEB's business is reflected in its presence in some 20 countries worldwide. At 30 September 2018, the Group's total assets amounted to SEK 2,777bn while its assets under management totalled SEK 1,871bn. The Group has around 15,000 employees. Read more about SEB at www.sebgroup.com.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 286 000 professionals make an impact that matters, please connect with us on LinkedIn or Twitter.